

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וישב תשפ"ג לפ"ק

בעיה"ק ירושלים תוכב"א

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון אלף של"ב

שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא [שהתחיל למנות, ונטמא במת שסותר מנינו, ומביא קרבן ומונה כבתחלה] אלא אחד. פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, ראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה. אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי ופחזו יצרי עלי וביקש לטורדני מן העולם [לילך אחר מראה עיני]. אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו בני כמותך ירבו נזירי בישראל ע"כ. ויוסף הצדיק שהסתובב יחידי בין שטופי זימה, והיה יפה תואר ויפה מראה, עם כל זה נשאר עומד חי בצדקו לפני ה'.

ג יש לומר, כי היופי שבאדם מביאה לידי התנשאות, וכמו שאמרו (תענית ז.) דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה עליו, כדאמרה ברתיה דקיסר לרבי יהושע בן חנניה, אי חכמה מפוארה בכלי מכוער. אמר לה אביך רמי חמרא במאני דפחרא [בדרך שחוק אמר, ומרמוז מה את אומרת לי, והלא אביך נותן יין בכלי מכוערין של חרס], אמרה ליה ואלא במאי נירמיה [אם לא בשל חרס, הא כולי עבדי הכין], אמר לה אתון דחשביתו, רמו במאני דהבא וכספא. אזלה ואמרה ליה לאבוה. רמייא לחמרא

ויהי ה' את יוסף, ויהי איש מצליח וגו', וימצא יוסף חן בעיניו וגו', ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל (ל"ט-א). הכתוב משמיענו בזה גודל מדריגת בטחונו של יוסף בה', כי הימים הללו היו מהימים הרעים היותר בימי חייו, עזב בית אביו לרדת לדור בערות הארץ, יהודי בודד, נמכר להיות עבד כל ימי חייו, שלא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה הארץ מסוגרת (רש"י שמות יח-ט). ומדרך הטבע היה צריך להיות שרוי בעצבון ורוח נשברה. אמנם יוסף נשאר בשמחתו, קיבל הכל באהבה, זהו גזירת קונו ואין להרהר ולהתרעם. והראיה כי 'ויהי ה' את יוסף', עד שגם אדוניו הגוי ראה כי ה' אתו, והרי אמרו (שבת ל:) שאין שכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך דבר שמחה של מצוה ע"כ. ואם היה שרוי בעצבון לא יתכן שיהא השכינה עמו, אלא על כרחך שקיבל הכל באהבה ובשמחה. וזהו שאמר הכתוב (תהלים כג-ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע, שאני מכיר שהכל היא לטובה, והראיה לזה, 'כי אתה עמדי', והשכינה לא שורה אלא מתוך שמחה.

*

ומסיים הכתוב, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה (ל"ט-ו). וברמב"ן, הזכיר זה בכאן, לומר כי בעבור יפיו נשאה אשת אדוניו אליו את עיניה ע"כ. ויש להוסיף כי בזה היה נסיון גם מצד יוסף, דאיתא בגמרא (נדרים ט:) אמר

בתורה, וכמאמרם (קידושין ל:). הקב"ה אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, שנאמר (בראשית ד-ו) הלא אם תיטיב שאת, ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו, שנאמר לפתח חטאת רובץ. ולא עוד, אלא שכל משאו ומתנו בכך, שנאמר ואלו תשוקתו, ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו ע"כ.

ואמרו בגמרא (עבודה זרה יז.) רבי חנינא ורבי יונתן הוו קאזלי באורחא, מטו להנהו תרי שבילי, חד פצי אפיתחא [פתוח לפתח] דעבודת כוכבים וחד פצי אפיתחא דבי זונות, אמר ליה חד לחבריה ניזיל אפיתחא דעבודת כוכבים דנכיס יצריה [נשחט יצרא, אנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו, כלומר ניזיל בהווא שבילא ולא ניזיל אפיתחא דבי זונות שלא ישלוט בנו יצר הרע], אמר ליה אידך ניזיל אפיתחא דבי זונות ונכפייה ליצירין ונקבל אגרא. כי מטו התם, חזינהו לזונות איתכנעו מקמיהו [נכנסו מפניהם לקובתן]. אמר ליה מנא לך הא דסמכת אנפשך למיתי הכא ולא מיסתפית מיצר הרע], אמר ליה (משלי ב-יא) מזימה תשמור עליך תבונה תנצרכה וכו'. הכי קאמר, מזימה, מדבר זימה, תשמור עליך, תורה תנצרכה [דסיפיה דקרא תבונה תנצרכה מזימה תשמור עליך, מכל דבר רע והרהור חטא, ואנו הולכין הלוך ודבר בדברי תורה] ע"כ.

ויוסף הצדיק שהוצרך להסתובב בבית כזה שמסובב בנסיונות, לא התעניין לידע ולראות מה מתרמי בהבית, אלא כל מחשבתו היה שקוע בתורה. ואמר הכתוב 'ולא ידע אתו מאומה', ולא קאי על פוטיפר, אלא על יוסף שהסתובב בבית אדונו, שיוסף לא היה נותן לבו לכלום, כי אם הלחם אשר הוא אוכל, היינו התורה הקדושה שנקראת לחם, וכמו שנאמר לכו לחמו בלחמי (משלי ט-ה), שהיה ראשו שקוע בתורה, ומזימה תשמור עליך, תבונה תנצרכה.

*

במאני דהבא וכספא, ותקיף [החמיץ]. אתו ואמרו ליה. אמר לה לברתיה מאן אמר לך הכי, אמרה ליה רבי יהושע בן חנניה. קריהו, אמר ליה אמאי אמרת לה הכי, אמר ליה כי היכי דאמרה לי [אי חכמה מפוארה בכלי מכוער], אמרי לה [דיין משתמר בכלי מכוער, אף התורה מתקיימת בי יותר משאילו הייתי נאה]. ושאל אותו והא איכא שפירי דגמירי, והשיב לו אי הוו סני [אותם נאים שהם חכמים] טפי הוי גמירי [פירש רש"י שאי אפשר לנאה להשפיל דעתו ובא לידי שכחה. ובתוס' (ד"ה אי הוו) אם היו שונאים היופי הוו תלמידי חכמים ביותר] ע"כ.

ואם כן היופי יוכל להביא ריחוק מהקב"ה, וכמו שנאמר (משלי טז-ה) תועבת ה' כל גבה לב. ואמרו (סוטה ה.) כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר (תהלים קא-ה) מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל, אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל ע"כ. והוה שמשבח הכתוב את יוסף בצדקתו, שלא היה אצלו שום התנשאות וגבהות הלב, ולכן 'יהיה ה' את יוסף', הקב"ה היה תמיד במחיצתו, 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו', והגם כי 'יוסף היה יפה תואר ויפה מראה', שהיופי מביאה לידי התנשאות, עם כל זה לא גבה עיניו ורוחו, והיה עניו ושפל רוח, אשר ה' היה אתו עמו כל הזמן יחד.

וראיה לזה, כי הרי ישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו (לז-ג). וברש"י בר חכים הוא ליה, שכל מה שלמד משם ועבר מסר לו (ב"ר פד-ח) ע"כ. ובבעל הטורים כתוב, זקנים נוטריקון ז'רעים ק'דשים נ'שים י'שועות (שבת לא). מ'ועד ע"כ. וחכמה מפוארה רק בכלי מכוער, ועל כרחק דהוי סני ליה היופי, והתקיימה התורה בידו, ולכן זכה שה' היה אתו יחד בבית אדונו.

*

והנה להסתובב בבית טמא של פוטיפר, ולא להכשל באיסור, אין עצה רק להתעצם מחשבתו תמיד

ואמר הכתוב ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. וברש"י פירש לעיל גבי רחל שהיתה יפת תואר ויפת מראה (כ"ט-ז), תואר הוא צורת הפרצוף, מראה הוא זיו קלסתר ע"כ. ובאור החיים הק', תואר כמשמעה, ויפת מראה, שהיה לה חן שיתאוה לה כל רואה ע"כ. והכוונה בזה על דרך שנאמר באסתר, שאמרו חז"ל (מגילה יג.) אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה, ותהי אסתר נושאת חן (אסתר ב-טו), שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו ע"כ. וזה היה גם ביוסף, אשר חוץ ממה שהיה יפה תואר כמשמעו, היה יפה מראה, שניתן לו חן על פניו, וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אותו (לט-ד), וגם אחר כך בהיותו בבית הסוהר, ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר (לט-כא).

ונב"ל בזה גם כן, כי הצדיק יש לו הארת פנים מאור תורתו וקדושתו, וכמו שמצינו (בבא בתרא עה.) פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה ע"ש. ואמרו (שבת כה:): רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות ע"ש. וזהו בחינת יפה מראה של יוסף, שמראה פניו היה בו ניצוצי אור של קדושה.

והנה בפרדס יוסף (אות ב בפרשתנו) יש הערה מהגה"ק בעל אמרי אמת וצ"ל, על הרמז של הבעל הטורים דוקנים נוטריקון זרעים קדשים וכו', דקשה למה לא נרמז גם טהרות. וכתב דטהרות אין יכול למסור לאחר, כי הבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד.) ע"כ. ויש לומר עוד, דלכאורה יש להבין, הלא יעקב למד תורה בבית מדרשם של שם ועבר ע"ז שנה, ואיך יצוייר למסור כל זאת לאיש צעיר בן שבע עשרה שנה. אך כל ההגבלות שיש בתורה בעומק ההשגה, הם רק כל זמן שלא זיכך האדם את חומרו, ובגוף עכור מוגבל השגת האדם. והלא מצינו בגמרא (נדה ל:) דעובר במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה ע"ש. ומשה רבינו כשעלה לשמים, למד בארבעים יום גם כל מה שתלמיד ותניק עתיד לחדש (ירושלמי פאה ב-ד, ויק"ר כב-א). ואיתא בילקוט (שמואל קכט) ודוד

ואמר הכתוב, ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו, ואין איש מאנשי הבית שם בבית (לט-יא). בדרשות חתם סופר (סד.) כתוב, תמיה רבה על אותו הצדיק, איך נכנס ביחיד עם אשה בשעה שאין אנשי הבית שם. וכמדומה לי שאלולי כן, לא האמין פוטיפר לאשתו על יוסף המוחזק בעיניו לצדיק, אלא שראה מבגדו שבידה, שעל כל פנים נתייחד עמה שלא כדת, ועל כן האמין עליו גם הכל. ומכל מקום צריך עיון על יוסף ע"ש.

ונראה דאיתא בגמרא (יומא לט:): אותה שנה שמת בה שמעון הצדיק, אמר להם בשנה זו הוא מת. אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם בכל יום הכפורים היה מזדמן

ואמר הכתוב ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. וברש"י פירש לעיל גבי רחל שהיתה יפת תואר ויפת מראה (כ"ט-ז), תואר הוא צורת הפרצוף, מראה הוא זיו קלסתר ע"כ. ובאור החיים הק', תואר כמשמעה, ויפת מראה, שהיה לה חן שיתאוה לה כל רואה ע"כ. והכוונה בזה על דרך שנאמר באסתר, שאמרו חז"ל (מגילה יג.) אסתר ירקרוקת היתה וחוט של חסד משוך עליה, ותהי אסתר נושאת חן (אסתר ב-טו), שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו ע"כ. וזה היה גם ביוסף, אשר חוץ ממה שהיה יפה תואר כמשמעו, היה יפה מראה, שניתן לו חן על פניו, וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אותו (לט-ד), וגם אחר כך בהיותו בבית הסוהר, ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר (לט-כא).

ונב"ל בזה גם כן, כי הצדיק יש לו הארת פנים מאור תורתו וקדושתו, וכמו שמצינו (בבא בתרא עה.) פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה ע"ש. ואמרו (שבת כה:): רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות ע"ש. וזהו בחינת יפה מראה של יוסף, שמראה פניו היה בו ניצוצי אור של קדושה.

והנה בפרדס יוסף (אות ב בפרשתנו) יש הערה מהגה"ק בעל אמרי אמת וצ"ל, על הרמז של הבעל הטורים דוקנים נוטריקון זרעים קדשים וכו', דקשה למה לא נרמז גם טהרות. וכתב דטהרות אין יכול למסור לאחר, כי הבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד.) ע"כ. ויש לומר עוד, דלכאורה יש להבין, הלא יעקב למד תורה בבית מדרשם של שם ועבר ע"ז שנה, ואיך יצוייר למסור כל זאת לאיש צעיר בן שבע עשרה שנה. אך כל ההגבלות שיש בתורה בעומק ההשגה, הם רק כל זמן שלא זיכך האדם את חומרו, ובגוף עכור מוגבל השגת האדם. והלא מצינו בגמרא (נדה ל:) דעובר במעי אמו מלמדין אותו כל התורה כולה ע"ש. ומשה רבינו כשעלה לשמים, למד בארבעים יום גם כל מה שתלמיד ותניק עתיד לחדש (ירושלמי פאה ב-ד, ויק"ר כב-א). ואיתא בילקוט (שמואל קכט) ודוד

נתגלה לו אביו בהקיץ, ועמד לפניו בחלון ודיבר עמו, ורק אנשי ביתו לא היו שם, אבל יעקב היה שם, וממילא לא היה כאן איסור יחוד.

זכורו שלמי (הוריות ב-ה) איתא עוד, דאף איקונין של אמו רחל ראה ע"כ. והיינו שאביו ואמו יחד התראו לפניו לשמרו מן החטא. וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, כי יעקב רח"ל עולה תכ"ב (עם השתי תיבות), וזהו ויבא הבית"ה, עולה כמספר יעקב רח"ל, ועבור שראה אותם אצלו כשנכנס להבית, לא היה לפניו איסור יחוד. – ומוזה נראה גדול החשיבות לצייר תמיד צורת אביו כנגדו, שזה מציל האדם מהחטא, וכמבואר בקב הישר (פרק ב), וכתב לרמזו בקרא, דשא עשב מזריע זרע למינהו (בראשית א-יב), דש"א הוא ראשי תיבות ד'יוקנו ש'ל א'ביו, הוא עשב שהוא טוב למזריע זרע למינהו ע"ש. (ועיין במגדים חדשים בראשית לט-יא).

*

וכאשר נכנסים אנו כעת לימי האורה של חנוכה, ימים המסוגלים ביתר שאת להארת התורה, שהמנורה רומזת להתורה, נר מצוה ותורה אור (משלי ו-בג), והרגיל בנר הויין ליה בנין תלמידי חכמים (שבת כג:). ונעשה להם נס, שמצאו פך שמן טהור להדליק, אשר הגם שטומאה הותרה בציבור (יומא ו:), עם כל זה קיום התורה באדם שלא תשתכח ממנו, ויתרבה ערך השגתו בתורה, זה לא יתכן אלא בטהרה, ויוסף הצדיק שהיה מופלג בקדושתו, זכה להשיג כל התורה כולה בזמן קצר, והיה הבן זקני"ם לאביו. ויש לנצל הימים הללו להתמיד עוד יותר בתורה, ולהתעלות ביראת ה' כל הימים, עדי נוכה לראות בשמחתן של ישראל, להדליק נר ה' בבית ה' במהרה בימינו.

לי זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים, נכנס עמי ויצא עמי, והיום נודמן לי זקן אחד לבוש שחורים ועטוף שחורים, נכנס עמי ולא יצא עמי ע"כ. והנה הכתוב אומר (ויקרא טז-יז) וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר, ועל כרחך דוקן ההוא מלאך היה, ונתלבש בצורת זקן, וכמבואר במדרש (ויק"ר כא-יב) דמלאך רשאי ליכנס ע"ש. (ועיין בתוספות מנחות קט:). וכמו כן יש לומר על יוסף, שמגודל קדושתו זכה, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך (תהלים צא-יא). וכאשר נכנס הביתה, ראה לפניו זקן אחד, היינו מלאך אלקים שהתלוה עמו, וממילא אין לפניו איסור יחוד.

וזהו שרימו הכתוב, ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו. ובא הכתוב לבאר איך יעלה על הדעת שיוסף יכנס באיסור יחוד, ועל זה בא כמשיב 'ואין איש', היינו מלאך אלקים שאינו איש, 'מאנשי הבית', מאותן שהיו נכנסים ביחד עם הכהן הגדול בבית ה', 'שם בבית', הוא היה שם בהבית, וכיון שראה אתו עמו אותו זקן, אין כאן יחוד, ונכנס הביתה לעשות מלאכתו.

ויתכן לומר עוד, דאיתא בגמרא (סוטה לו:): באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות, דכתיב ורועה זונות יאבד הון (משלי כט-ג), מיד ותשב באיתן קשתו (בראשית מט-כד) ע"כ. ובתוספות (ד"ה באותה) כתב רבינו משה הדרשן, ואין איש מאנשי הבית שם בבית, דמשמע דוקא מאנשי הבית לא היה שם, מכלל דאיש אחר שלא מאנשי הבית, כלומר חלוק ומופלג מתורת אנשי הבית, היה שם, וזהו דמות דיוקנו של אביו ע"כ. ומבואר מזה, דלא היה כאן רק דמיון במחשבה, שנתראה לפניו דיוקנו של אביו, אלא

הגליון הזה נתגבש על ידי

הרב ר' אלימלך שפיטצער שליט"א מנהל חוגי - ישיבה גדולה לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם אויש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יצחק ב"ר ש"ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסו בתו למזל טוב	מוה"ר ר' חיים אפרים נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב
מוה"ר ר' פנחס דוד בראדי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אברהם שמחה דייטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' בערל עננעלבערג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' שמואל דוד פישער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב
מוה"ר ר' יואל סאדרינאס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' דוד לייב פאלל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' חנוך שלום טעללער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יודא באדאנסקי הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס לעול התורה והמצות